

Zondag 1 december 2019 – eerste advent

Over David en Jozef

Lezingen: 2 Samuël 5 : 6 t/m 13 en

Mattheüs 1 : 1- 6a en 16 - 25

Vandaag lezen we voor het laatst over koning David. Tijd om de balans op te maken, want wat waren het soms merkwaardige verhalen die we lazen. Zo werd de gezalfde herdersjongen uiteindelijk koning, via allerlei omwegen en bedreigingen horen we vandaag hoe hij de troon definitief verovert.

Op dat moment moet er een geschikte plek worden gevonden om zijn rijk zichtbaar te vestigen. Het oog valt op Jeruzalem, de stad in neutraal gebied dat beide koninkrijken met elkaar kan verenigen. Een probleem: in Jeruzalem leven de Jebusieten en zij zijn vast van mening dat hun burcht zelfs door lammen en blinden kan worden bewaakt, zo sterk is die vesting. Onneembaar in hun ogen. Door een list weet David vrij eenvoudig de burcht te veroveren. Hij gebruikt daarvoor de watertoevoer. Een ouderwets kunstje bij het belegeren van een vijandig kasteel.

Je zou nu kunnen zeggen: en zij leefden nog lang en gelukkig. Eind goed, al goed. Maar niets is minder waar. Want het koningschap van David zal niet in harmonie verlopen en deze koning blijkt uiteindelijk verre van volmaakt.

En dan die rare uitspraak dat David de lammen en de blinden zou haten. Waarschijnlijk gaat het hier over de afgoden van de Jebusieten, beelden die niet kunnen bewegen, die geen ogen hebben om te zien hoe het met hun kinderen gaat. Ze zijn dus als het ware verlamd en blind. Van God wordt beweerd dat Hij lijkt op de wachtende Vader uit het verhaal van de verloren zoon. De ogen gericht op zijn kinderen, de voeten al rennend ons tegemoet.

Een God die allesbehalve blind is voor zijn kinderen en die niet weet hoe snel hij ons tegemoet moet komen. Daarom waarschijnlijk deze uitspraak van David. Zo noemt hij de goden van de Jebusieten: lammen en blinden. En die komen zijn huis niet in.

En dan die vele vrouwen die David in zijn harem opneemt. Daarin blijkt hij zich niet te onderscheiden van de koningen van zijn tijd. Een vrouw uit een ander volk is een soort garantie tegen oorlog en geweld. Verschillende vrouwen hebben, is in deze verhalen geen enkel ethisch probleem, vrouwen gebruiken om je macht te versterken uiteraard ook nog niet. Dat we daar vandaag hopelijk anders tegen aan kijken heeft met voortschrijdend inzicht te maken en met de veranderende positie van vrouwen in de maatschappij.

Een paar dingen wil ik samenvattend zeggen over het koningschap van David en ik probeer daarbij ook iets te zeggen over wat deze verhalen voor ons te betekenen kunnen hebben.

David wordt vaak als de ideale koning gezien, de koning zoals God heeft bedoeld. Tegelijkertijd weten we allemaal dat ook deze koning vuile handen maakt. Het zijn sterke benen die de macht van het koningschap kunnen dragen en ook David zal zo nu en dan vooral blijik geven van slappe knieën en trillende handen. Hij zal zijn macht misbruiken om zijn zin te krijgen. Als ik de naam Bathseba noem, heeft u al een prachtig voorbeeld.

Wat is dat toch dat maakt dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is om zuiver te leven? Niemand is onfeilbaar, zelfs de gezalfde koning naar Gods hart niet. Nu kun je dat jammer vinden, maar wat ben ik blij dat in de bijbel de mensen van vlees en bloed zijn en dat hun falen niet wordt toegedekt, maar wordt vermeld. Ook de grote koning David blijkt fouten te maken, gaat soms over lijken om zijn zin te krijgen, maar toch wordt hij niet verworpen.

God maakt gebruik van feilbare mensen, van mensen zoals u en ik, van heel gewone aardige en soms minder aardige mensen, die proberen een spoor te trekken in deze wereld, maar zo nu en dan hopeloos verdwalen. Goed en kwaad zijn in onze wereld niet altijd gemakkelijk te onderscheiden, ze zijn maar al te vaak in elkaar verweven. Iets is zelden alleen maar goed of alleen maar slecht.

En we kunnen ons als gelovigen niet verschuilen in de veilige burcht van het goede, ons terug trekken op een eiland of in de kerk met gelijkgestemde zielen, maar staan midden in het leven. Soms lijkt het scherp en duidelijk welke kant het op moet, met onszelf, ons leven, de kerk, deze wereld, maar veel vaker lijken we te tasten in het donker en rommelen we maar wat aan.

Als mensen die geloven in een God die omziet naar de kwetsbaren worden we voortdurend uitgenodigd daarin zijn voorbeeld te volgen. Maar tegelijkertijd wordt van ons niet verwacht dat we als God zelf zullen worden. We worden uitgenodigd mens te zijn en steeds meer mens te worden.

We zoeken onze weg in een wereld waar goed en kwaad niet altijd helder zijn te onderscheiden. We zoeken sporen van Gods aanwezigheid, maar weten dat we God zelf niet zijn. We maken soms fouten en zijn zo nu en dan hopeloos verdwaald. Maar als God met een koning als David in zee gaat en met al die andere gelovigen in de bijbel die twijfelen, tobben, soms zomaar liefdevol het goede doen, met vallen en opstaan een spoor trekken, dan wil die God blijikbaar met mensen van vlees en bloed in zee. Wat een buitengewoon troostrijke gedachte. We hoeven niet volmaakt te zijn, we mogen met onze voeten gewoon op deze aarde, met ons hoofd soms in de wolken, mens zijn.

Vandaag sluiten we de lezingen over David af. Wat blijft?

De koning naar Gods hart blijkt minder voorbeeldig dan we soms dachten, maar de Eeuwige gaat toch met hem op weg. Het mag ons uitnodigen op onze eigen wijze ons spoor te trekken in deze wereld. Met vallen en opstaan kunnen we getuigen zijn van God die omziet naar zijn mensen, die van verre naar ons uitkijkt en ons tegemoet snelt. Zijn liefde draagt ons leven.

En dan toch gaat het verhaal van David door. Vandaag op deze eerste zondag van advent horen we ook van David in het evangelie, hij komt voor in de stamboom van Jozef.

Jozef van wie niet veel meer bekend is dan dat hij verloofd is met Maria. Van deze Jozef, een man zonder woorden – tenminste in het evangelie – wordt gezegd: hij was een rechtschapen mens. Dat staat er letterlijk.

Waar blijkt dat uit? Misschien wel omdat hij geen ophef maakt, als hij hoort dat Maria zwanger is en hij weet dat dit niet van hem kan zijn. Hij wil haar niet in opspraak brengen. Hij wil het liefst in stilte scheiden – maar dat gaat toch anders.

Door een droom krijgt hij een heel ander zicht op de zaak met zijn meisje Maria. Het is alsof er van hogerhand wordt bijgestuurd.

Dat gaat niet vanzelf. Jozef zelf is een wat vage figuur. In de kerststal staat hij altijd een beetje onhandig aan de zijkant. Het gaat toch om moeder en kind.

Daarnaast, in het evangelie krijgt hij geen tekst. De bijbelse verhalen zijn vaak karig en laten van alles te raden over. Neem alleen al die mededeling dat Maria zwanger blijkt te zijn, terwijl duidelijk is dat dit niet van hem kan zijn. Wat voor wereld aan emoties en gevoelens, aan vragen, twijfels, verwijten van ontrouw en overspel, moet daar achter schuil gaan. We horen er niets over. Hetzelfde als Jozef die droom krijgt waarin de engel uitvoerig uit de doeken doet hoe het wél zit, compleet met het bijbehorende schriftbewijs.

Als hij wakker wordt, vraagt hij zich niet af: hoezo, een kind verwerkt door de heilige Geest? – ik heb zeker gedroomd. Hij knijpt niet eens in zijn arm. Hij gaat meteen tot actie over.

Jozef vraagt niet, Jozef praat niet, Jozef doet. Hij handelt in stille onverstoornis. Hij doet wat de engel heeft gezegd.

In wat kan Jozef ons zeggen in de adventsperiode? Hoe spreekt deze Jozef tot onze verbeelding in het perspectief van Advent als tijd van verstillen en verwachting? Ik zou dat als volgt willen omschrijven: Jozef is een Adventsfiguur, omdat hij ruimte schept.

Jozef schept ruimte. Hij maakt dat er ruimte komt voor het kind dat zijn Maria verwacht.

Jozef geeft gehoor aan de boodschap van de engel, die hem alles inclusief het kind uit de doeken doet.

Wees niet bang, zegt de engel in de droom. Dat bijbelse grondwoord – niet bang zijn, vertrouw op God, maak je hart ruim, laat je niet leiden, verlammen, door angst, maar schep ruimte voor vertrouwen dat het goed komt.

Dat doet Jozef. Aangespoord, aangemoedigd, bemoedigd door de engel. Wees niet bang.

In andere Adventsverhalen is het Maria die haar angst en bezorgdheid moet overwinnen. Mensen zijn niet zomaar klaar voor iets nieuws. Het nieuwe wekt immers vaak onzekerheid en bezorgdheid op, angst om toekomst te betreden.

Hier is het Jozef die niet bang moet zijn voor wat anderen zullen zeggen of zullen denken.

Ruimte scheppen, als adventachtige daad, is ruimte maken waarin het nieuwe en het kwetsbare zich kan ontplooiën, tot groei kan komen.

Dat kunnen we misschien ook op andere situaties in het leven van nu en vandaag toepassen.

Want waar angst regeert, is het letterlijk en figuurlijk doodsbenaamd. Daar kun je geen ademen. Daar zitten mensen in elkaar gedoken, in zichzelf gekeerd.

Advent is, ruimte scheppen, je in de ruimte laten zetten, om tot bloei te komen.

Dat is wat Jozef hier doet. Stilzwijgend, maar beslist.

Advent kan zijn, ons een grondhouding van verwachting, eigen maken en deze koesteren.

De kracht van Advent kan zijn : verwachting – dat is het tegengestelde van angst – advent is de verwachting de ruimte geven en de ruimte laten.

Er is veel in de wereld van vandaag om bezorgd over te zijn.
Er is misschien van alles aan de hand in ons eigen leven. Waar vinden we dan de moed, de innerlijke kracht, om toch ruimte te scheppen?

Dat is een vraag. Die kan ik niet voor u beantwoorden.

Maar misschien kan dat wat Jozef helpt om de stap te zetten ook ons helpen.

De engel zegt immers als eerste: wees niet bang....

Want angst brengt geen toekomst, scheidt geen ruimte, beperkt onze ruimte, beneemt ons de adem.

Wees niet bang, want God gaat iets nieuws beginnen.

Daarbij is het kind – het teken van Gods nieuwe begin, zoals ieder kind altijd een teken is van een nieuw begin. Dit kind zal Jezus heten, God bevrijdt. God bevrijdt, van onze onvolmaaktheid, zoals bij koning David al. God bevrijdt, scheidt ruimte tussen mensen voor een nieuw begin, voor een nieuwe toekomst met nieuwe mogelijkheden, door het oude op te ruimen.

En overal waar mensen zich inzetten voor dat nieuwe begin, voor elkaar, hoe klein dan ook,

daar gloort er iets van een stralende toekomst,

is er iets te zien van het licht van Kerstmis.

Ik wens u allen een inspirerende adventstijd toe.

Dat we ons ervoor durven open te stellen, voor het licht, dat wij in onze wereld verwachten.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger